

SZAKDOLGOZAT

Pintér Gergő

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkerti Intézet

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

ZSEBPARKOK MAGYARORSZÁGON

Belső konzulens: Pap Miklós László

PhD hallgató

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:**

**Kert- és Szabadtértervezési
Tanszék**

Készítette:

Pintér Gergő

Budapest

2024

Tartalom

1. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉSEK.....	5
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	6
2.1. Történeti kutatás	6
2.2. Zsebparkok tervezésének módszertana, alkalmazott/alkalmazható tájépítészeti elemek, technikák.....	7
2.2.1. Zsebparkok létesítésének gyakorlata.....	10
2.3. Környezetre gyakorolt hatásuk.....	10
2.3.1. Ökológiai szempontból.....	10
2.3.2. Társadalmi/egészségügyi szempontból	11
3. KÜLFÖLDI PÉLDÁK.....	14
3.1. <i>Greenacre Park</i>	<i>14</i>
3.2. <i>Paley Park</i>	<i>15</i>
3.3. <i>50th Street Commons pocket park, New York, USA</i>	<i>16</i>
3.4. <i>Berlin Wall in midtown pocket park, New York, USA</i>	<i>17</i>
4. ADOTTSÁGOK FELTÁRÁSA.....	18
4.1. A zsebparkok besorolása a jelenlegi OTÉK zöldinfrastruktúra kategóriák közé	18
4.1.1. Közpark x zsebpark	19
4.1.2. Közkert x zsebpark.....	21
4.1.3. Fásított köztér x zsebpark.....	23
4.1.4. Jelentős zöldfelülettel rendelkező intézmények (intézménykert) x zsebparkok.....	24
4.1.5. Egyéb magánterületi zöldfelületek x zsebparkok.....	26
4.2. Elemzés összegzése:	27
5. HAZAI PÉLDÁK	29
5.1. Hagyományos zsebparkok:.....	29
5.1.1. <i>Szentágotthai János tér.....</i>	<i>29</i>
5.1.2. <i>Salkaházi Sára park.....</i>	<i>30</i>
5.2. Zsebpark definíciójának általában megfelelő, de nem közhasználatra bocsájtott kertekre példák:	31
5.1.1. <i>Rajk László szakkollégium belső kertje</i>	<i>31</i>
5.1.2. <i>Lőrinc Pap tér 3., belső udvar.....</i>	<i>31</i>
6. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK.....	33
7. ÖSSZEGZÉS	33

8. IRODALOMJEGYZÉK	33
9. ÁBRAJEGYZÉK.....	36
10. MELLÉKLETEK.....	37

1. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉSEK

Jelenleg a Föld népességének 54%-a él városi környezetben, de előrejelzések szerint 2050-re már 68%-ra fog emelkedni ez az arány. (HAMDY-PLAKU, 2021) A zsebparkok roppant népszerű, praktikus és elterjedt elemei sok külföldi -első sorban Egyesült Államok béli és ázsiai- nagyvárosnak, Magyarországon ellenben a fogalom sem igazán ismert, pedig az erősödő urbanizációs folyamatok miatt a nagyobb településeknek egyre fontosabb zöldfelületi elemei lehetnek az ilyen kis parkok városökológiai és egészségügyi szempontból egyaránt.

Az általam használt forrásokban szinte kivétel nélkül egy-negyed hektárnál nem nagyobb alapterületű, nem egy egész települést, csupán pár száz méter sugarú vonzáskörzetet kiszolgáló, könnyedén megközelíthető, közhasználatra bocsátott, rekreációs funkciót is ellátó térként határozzák meg a zsebparkokat. Ez az OTÉK-ban foglalt kategóriák közül lényegében megfeleltethető a közkertnek, annak csupán az alapterület limitálásával bővített változata, ezért saját definíciómban -hogyan pontosabban elkülöníthető legyen- az „eredeti” meghatározás kiegészül azzal a kritériummal, hogy a zsebparkot több oldalról tűzfalak és/vagy homlokzatok kell határolják, ez alakítja ki a „zsebet” az utcafronthoz képest.

A definíció ezen kiegészítése illik a szakdolgozathoz gyűjtött külföldi, elsősorban Egyesült Államok béli példákra, hiszen a legnevesebb zsebparkok metropoliszok belvárosaiban találhatók, ahol ez a tulajdonság a városszerkezetből és a beépítés jellegéből egyenesen következik, ez alapján választottam hazai helyszíneket is.

Sűrűn beépített városi környezetben nagyon jelentős potenciállal bírhatnak a település zöldfelületeinek gyarapításában, ez által a városi hősziget-hatás mérséklésében, a levegő minőségének javításában, és ezek mellett szabadidős és rekreációs térként funkcionálnak, így szociális szerepük is fontos lehet (LABUZ, 2019), a vízáteresztő felületek arányának növelésében is nagy szerepük lehet, valamint madarak és kisemlősök számára nyújthat élőhelyet egy zsebpark. (BLAKE)

Ezek okán szakdolgozatom elsődleges célja a „zsebpark” fogalmának definiálása, besorolása a jelenlegi magyarországi OTÉK-ban foglalt zöldfelületi típusok közé, e mellett az új kategória létjogosultságának alátámasztása, valamint a zsebparkokról átfogó ismertető anyag készítése.

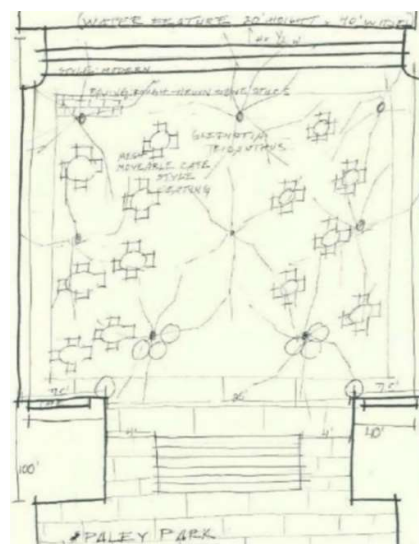
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Történeti kutatás

Jacob Riis dán-amerikai újságíró és városreformer nevéhez fűződik a zsebparkok koncepciójának megszületése. Amerikában a Small Parks Committee nevű bizottság titkára volt. 1897-ben a bizottság által publikált nyilatkozatban javaslatokat tettek az akkor kihasználatlan saroktelkeken kis méretű parkok kialakítására (ennek ellenére a zsebparkok elterjedése a második világháborúig váratott magára). (HAMDY, PLAKU 2021)

Európában az 1940-es évek második felében, az Egyesült Államokban az 1950-es évek elején jelentek meg zsebparkok. A háború okozta gazdasági károk miatt a nagyvárosok zömének nem álltak rendelkezésre a szükséges erőforrások az infrastruktúra helyreállításához, így költséghatékony megoldásokat kellett találni az illetékeseknek. A zsebparkok egyik nagy előnye volt, hogy viszonylag olcsón kialakíthatták őket (becslések szerint körülbelül 3,50 dollár volt -mai árfolyamon 34 dollár lenne, ami 12 000 forintnak felel meg- volt a hatvanas évek végén négyzetméterenként, a földterület árát is beleszámítva). Ha a földterület már a város tulajdonában volt, az értelemszerűen még tovább csökkentette a költségeket. (FARACI, 1967)

Az USA-ban Karl Linn professzornak nagy szerepe volt a zsebparkok koncepciójának meghonosításában. Washington D. C.-ben és Philadelphiában szorgalmazta -a helyi képviselőket is bevonva-, hogy az adóhátralékos területeket hasznosítva hozzanak létre lokális közösségi parkokat („neighbourhood parks”). A zsebparkok elterjedésének másik kulcsfigurája volt Robert Zion amerikai tájépítész, aki a New York-i Építészeti Liga 1963-as kiállításán

1. ábra A Paley park látványa és vázlatos funkciósémája (forrás: watercubedesign.it)

népszerűsítette az új koncepciót. New York-i lakosként Zion a felhőkarcolók között 'menedékhely gyanánt' apró parkokat szeretett volna létrehozni a város lakói számára, elképzelése meg is valósult 1967-ben, Manhattan belvárosában a Paley Parkkal. (BRAVI-et-al., 2020)

2.2. Zsebparkok tervezésének módszertana, alkalmazott/alkalmazható tájépítészeti elemek, technikák

„A small park – but big enough to reaffirm the dignity of a human.” (MURALIDHARAN, 2022)

A zsebparkok lényegét összefoglaló definíció Robert. L. Zion értelmezésében. (MURALIDHARAN, 2022)

A tervezési szakasz első lépése a helyszín átfogó felmérése, elemzése, valamint a felhasználók igényeiknek a megismerése. (ARMATO, 2017)

A zsebparkoknak körülbelül 500-1000 fős lakosságot kell kiszolgálniuk, a lakóhelyüktől kb. 400 m-es sugarú körben (10 perces sétával). Ezenkívül gyalogosan és kerékpárral is megközelíthetőnek kell lenniük, és legalább 30 m-es utcafronttal kell rendelkezniük. (HAMDY-PLAKU, 2021)

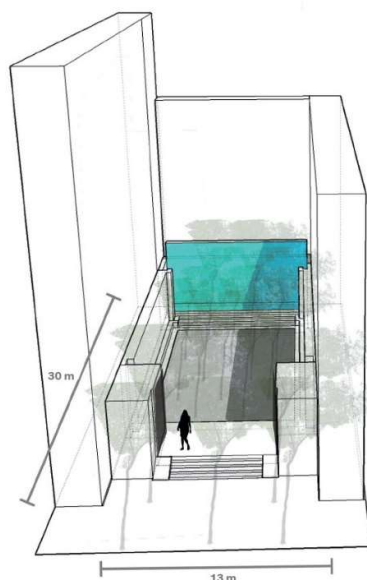
Jellemzően egy-három telken alakítanak ki zsebparkokat, általában vagy: saroktelek, tömb közepén lévő telkek és tömbön átívelő telkek. A zsebparkok tervezésénél a terület jellegétől függően lehet akár tetőkön, belső-folyosós épületek homlokzatainak aktiválásával, valamint üres vagy kihasználatlan helyeken is elhelyezni zsebparkot. (HAMDY-PLAKU, 2021)

Eredetileg alapterületük nincs szabályozva; ehelyett a méretüket a rendelkezésre álló terület határozza meg. Általában ez a szám nagyjából 4000m². A zsebparkokra vonatkozó egyéb méretmeghatározások tekintetében a közelmúltban készült koppenhágai zsebpark program 5000 m²-t jelöl meg maximális alapterületként, míg egy, 100 zsebpark kialakítására vállalkozó londoni program szerint a legtöbb körülbelül „teniszpálya méretű”. Ez utóbbit megerősíti a 'New York-i Magántulajdonban lévő közterületek' (POPS) programjelentésben szereplő iránymutatások is, amely magántulajdonban lévő ingatlanokon közhasználatra épített zsebparkokat foglal magában, és 185 m² minimális felületet határoz meg a zsebparkok számára. Faraci (1967) kiemeli kis méret jelentőségét, mely kedvez a zsebparkok széles körű

elterjedésének egyes városrészekben, növelik a parkok közvetlen lakóövezetben való elhelyezésének lehetőségét. (ROSSO-CAPPA-SPITZMILLER-FERRERO, 2022)

A New York-i POPS tervezési iránymutatásai kimondják, hogy a zsebparkoknak könnyen megközelíthető be- és kijáratokat kell tervezni, ezeknek vizuálisan kapcsolódniuk kell a mellettük lévő közutakhoz, gondoskodni kell a megfelelő mértékű bevilágítottságról; és komfortosnak kell lenniük.

A javasolt forma/konfiguráció téglalap vagy négyzet. (ROSSO-CAPPA-SPITZMILLER-FERRERO, 2022)

2. ábra A Paley park méretei (forrás: watercubedesign.it)

Fontos szempont továbbá, hogy a parknak a járda felé eső oldalának legalább 50%-ban akadálymentesnek kell lennie. A parkon belül a közlekedési útvonalaknak a park fontosabb funkcióit kell összekötniük. (ROSSO-CAPPA-SPITZMILLER-FERRERO, 2022)

Dr. Maro Sinou és Dr. Amanda Gail Kenton (2013) szerint a zsebparkok tervezésének fő szempontjai három kategóriára oszthatók:

1. tér
2. környezet
3. közösség

Az első kategória négy alkategóriára osztható: méret, a hely jellege, felületek és fókuszpontok. Városi környezetben a parkot tűzfalak vagy homlokzatok veszik körül, ezekre vadszőlőt

(Parthenocissus sp.) lehet telepíteni, és így egy egybefüggő, vertikális zöldfelületet lehet rajtuk kialakítani.

A burkolatoknak érdemes különleges textúrát és/vagy mintázatot adni, míg a fák alakítják ki a térbeli mennyezetet. Lehetőség szerint kerülni kell az üres falakat a tér peremén, a tér központi részén fő látványelemként vízarchitektúrát, pavilont lehet kialakítani. (SINOUE, 2013)

A természetes árnyékolás maximalizálása kiemelten fontosnak tekinthető. A megfelelő mesterséges éjszakai megvilágítás szintén fontos tényező. Az egész térnek kapcsolódnia kell más szabadidős, kulturális és közösségi létesítményekhez, valamint egy nagyobb gyalogshálózathoz. (SINOUE, 2013)

A tér funkcióinak meghatározása mellett figyelembe kell venni a lehetséges felhasználókat is. Tervezési célok között szerepelhet a lakosok fizikai aktivitásának növelése, a lakosok mentális állapotának javítása és a lakókörnyezet fejlesztése. A zsebparkok tervezésénél általában előnyben részesítik a közösségi tervezést. A hozzáférhetőséget tervezési paraméterként határozták meg - az utcáról akadálymentesnek kell lennie, és kapcsolódnia kell a környezetével. A kényelmi szempontból játszóeszközöket és/vagy játszóteret lehet kialakítani a park környezetében élő lakosság számára. Zion, azt javasolja, hogy a hagyományos padok helyett egyéni ülőhelyek kialakítását. Ivóutak, kerékpártartók, szeméttárolók stb. is tervezhetők, valamint a köztéri művészeti vagy szobrászati alkotások is lehetnek részei a zsebparknak. A zsebparkokat is felügyelni és jól karbantartani kell, hogy tisztán és biztonságosan tarthatók legyenek. A teret terhelő karbantartási terhek csökkentése szintén előnyös. (SINOUE, 2013)

A park környezetének jellege, a növényzet hiánya és a különféle zavaró tényezők (nagy forgalom, rosszul árnyékolt környezet és ronda épületek a park körül) is roppant fontosak a tervezésnél. A park közelében lévő forgalom is negatív hatással van a park atmoszférájára. (NORDH-ØSTBY, 2013)

Az éjszakai világítás szintén erősen befolyásolja a park látogatóinak biztonságérzetét, ennek megfelelő kialakítása is fontos szempont. (ROSSO-CAPPA-SPITZMILLER-FERRERO, 2022)

A városrehabilitáció "átfogó" szemléletén belül a zsebparkok jól elhelyezhetőek a városi szövetben, ezt kihasználva tematikus útvonalakat és összefüggő terek hálózatát alakíthatják ki, amely kiegészíti a meglévő zöldfelületi rendszert, ezt Zion "zsebpark-rendszerként" határozza meg. (BRAVI-et-al., 2020)

2.2.1. Zsebparkok létesítésének gyakorlata

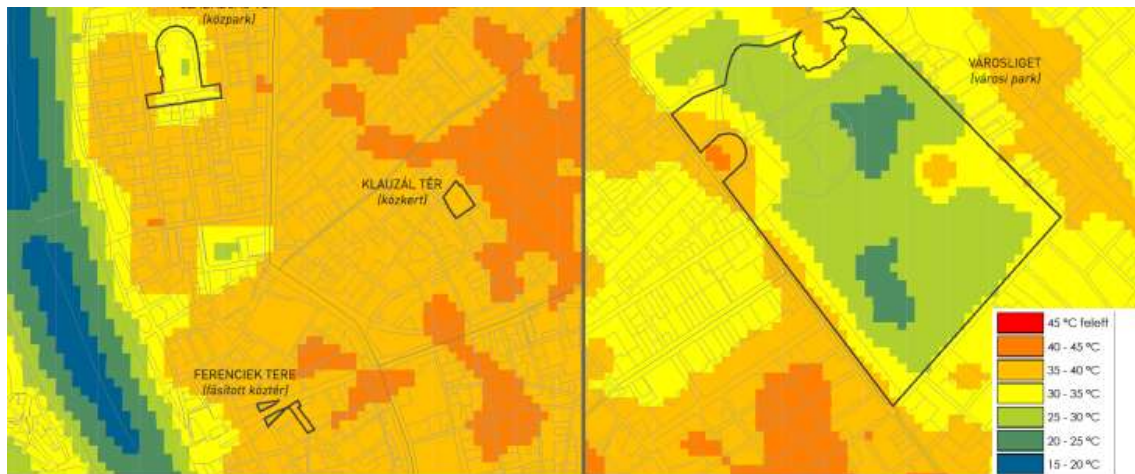
Legfontosabb részei:

- vízáteresztő burkolatok alkalmazása
- változatos textúrájú növénykiültetések és burkolatok alkalmazása, szükség szerint burkolatok, ültetőközeg pótlása, cseréje
- zöldfalak létesítése
- tűzfalak, homlokzatok megújítása
- az ebben érdekelt közösség bevonása
- meglévő fák megtartása, ha ez nem lehetséges, akkor újak telepítése
- lehetőség szerint vízarchitektúra kialakítása
- a megfelelő éjszakai világítás biztosítása

2.3. Környezetre gyakorolt hatásuk

2.3.1. Ökológiai szempontból

„A településeken koncentráltan jelentkező emberi tevékenység következtében a helyi éghajlati viszonyok akár jelentősen is módosulhatnak. Ez okozza a hőszigetjelenség kialakulásához. A hőszigetjelenség és a városi klímát befolyásoló egyéb tényezők az alábbiak szerint foglalhatók össze: A nagy hőtehetetlenségű szerkezetek (épületeket, építményeket, közlekedési úthálózatot képező anyagok), az épületek (fűtés, hűtés) és az ipar hőterhelése, valamint a szűk utcák miatt a külterületek felől a belső városrészek felé haladva erőteljesen megemelkedik a hőmérséklet. Ez legkevesebb 3-5 °C-kal magasabb léghőmérsékletet eredményez a belső városrészekben a természetes környezetben mért értékekhez képest. A hőmérséklet-különbség azonban a nagyvárosokban, így például Budapest egyes területein meghaladhatja az akár 8–12 °C-os különbséget is”. (CSIBI-et-al., 2016)

3. ábra Zöldfelületek hőmérséklet-csökkentő hatása Budapesten (Csizmadia 2018)

Egy kínai tanulmány 12 hongkongi helyszínen végzett in situ éghajlati mérések és morfológiai elemzés segítségével vizsgálja a zsebparkok hatását a városi hősziget-jelenség (VHJ) intenzitására, valamint az öt várostervezési mutató és az VHJ közötti összefüggéseket. Az eredmények azt mutatják, hogy a hongkongi zsebparkok és környező területeik napközben mérsékelt VHJ -intenzitással (0,1 °C), de nagyon magas éjszakai VHJ -intenzitással (2,39 °C) rendelkeznek. Egy park átlagosan 0,94 °C-kal hűvösebb, mint a környező városi környezet a nap folyamán. (LIN-et-al., 2017)

A fák ültetése hatékony intézkedés az VHJ intenzitásának csökkentésére a parkokon belül a magas építésű, nagy sűrűségű városi környezetben. A hűtési hatás maximalizálásához azonban el kell érni a lombkorona-fedettség küszöbértékét (kb. 42%). (LIN-et-al., 2017)

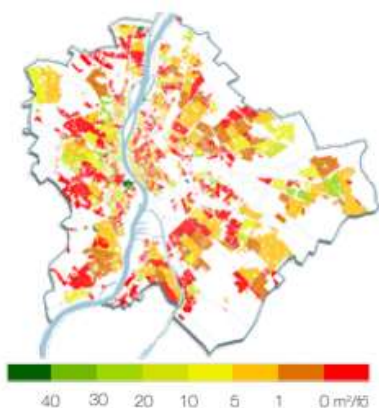
Érdemes azonban megjegyezni, hogy a növényzet hatását több tényező is befolyásolhatja, többek között a beépítés jellege, a fafajok, a vízháztartása, az időjárási viszonyok stb. Az athéni városközpont egyik kertjében végzett mikroklíma-monitorozó vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy a zöldterület és közvetlen környezete között nem volt jelentős hőmérsékletkülönbség. (LIN-et-al., 2017)

2.3.2. Társadalmi/egészségügyi szempontból

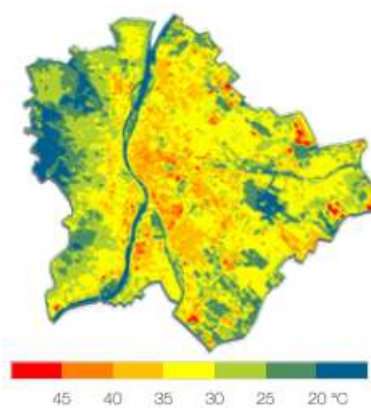
Ahogy a városok egyre nagyobbak és sűrűbbek lesznek, a város szennyező hatásai, valamint a kevesebb park és zöldterület megterhelik a városlakók lelkét és testét. A zsebparkok elterjedése eredetileg a zöldfelületek hiányára adott válasz volt, azonban a parkok által nyújtott alapvető

előnyök tovább fokozhatók az ökológiai elemek integrálásával, hogy olyan mikroklimát hozzanak létre, ahol a növényvilág, az állatvilág és az ember egyaránt jól érzi magát. A fenntartható élő ökoszisztéma létrehozásával a zsebparkok a városi környezet negatív hatásainak ellensúlyozására szolgáló eszközként működnek. (WHITEARKITEKTER, 2015)

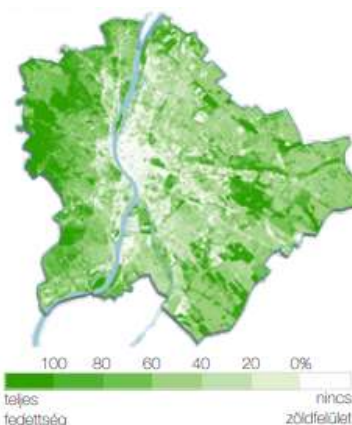
A zöldterületek, méretüktől függetlenül, fontos szerepet játszhatnak az új városi központok kialakításában, és javítják a lakosok egyéni és társadalmi életét. (...) A lakóhelyhez való közelségük különösen a értékes a gyermekek, az idősek és a mozgáskorlátozottak számára. Ily módon a zsebparkok erősíthetik a közösség és a társadalmi befogadás érzését, amíg a legjobb esetben is hasznos tájékozódási pontokká nem válnak útvonalak. (BRAVI-et-al., 2020)

6. ábra Budapesten az 1 főre jutó zöldterület nagysága lakóterületen városrendezési körzetekre számolva (Báthoryné et al., 2019)

5. ábra Budapest hő térképe 2016. 08. 31-én (Báthoryné et al., 2019)

4. ábra Budapest zöldfelület intenzitás térképe (Báthoryné et al, 2019)

Számos tanulmány kimutatta, hogy a minőségi zöldterületek ösztönzik a lakosokat a szabadtéri fizikai tevékenységek végzésére, ezzel az egészséges szokások kialakítására a mindennapi életükben. Ily módon hozzájárulhatnak egyes krónikus betegségek megelőzéséhez, amelyek az egészségtelen életmóddal (testmozgás hiánya, kiegyensúlyozatlan táplálkozás stb.) függenek össze. Egy zöldfelületen való átkelés után az emberi szervezetnek a citokin és a vércukorszintje lecsökken, míg a DHEA, a megfelelő működést segítő egyik hormon szintje emelkedik, valamint javítja a szív és az immunrendszer működését. (BRAVI-et-al., 2020)

Számos kereszt tanulmány vizsgálta a stresszcsökkenés és a városi zöldövezet közötti kapcsolatot. Egy 2003-as tanulmányban Grahn & Stigsdotter azt találták, hogy akiknek 300 méteren belül éltek zöldterülettől általánosan nyugodtabbak voltak. Továbbá, a zöldterülettől

több mint 1 km távolságra élők rosszabbnak ítélték meg saját egészségi állapotukat, mint a zöldterületekhez közelebb lakók. (PESCHARDT, 2014)

Korábbi tanulmányok kiemelték a városi parkok jelentőségét a lakosok mentális egészségének megőrzésében, csökkentik a városi élet okozta stresszt és szorongást. Tanulmányok azt is bizonyították, hogy a parkok és a természet a városi területeken a magasabb lakás- és szállodai szobaáraknak kedveznek, ezáltal növelve a terület gazdasági vonzerejét. A lakosok, különösen az idősek, hajlandóak többet fizetni a zöldfelületek közelségéért, így a városi parkok elterjedése rendkívül előnyös lehet. (ROSSO-CAPPA-SPITZMILLER-FERRERO, 2022)

Szisztematikus áttekintések rámutattak a mentális betegségekre utaló mutatók alacsonyabb arányára és a stressz csökkentésére a lakóhelyi zöldterületek esetében. Ezen túlmenően számos tanulmány kimutatta, hogy a városi parkok a lakosok közötti társadalmi kapcsolatokat és kohéziót erősítik. A zöldterületek a feltételezések szerint ösztönözhetik a fizikai aktivitást, csökkenthetik a légszennyezést és a városi hőszigetet, valamint javíthatják az ökoszisztéma-szolgáltatásokat és ösztönözhetnek társadalmi interakciókat. (NAGHIBI-et-al., 2021)

Hong és munkatársai kimutatták, hogy a természetes hangok (pl.:vízzaj) csökkenthetik a városi forgalom zaját. A Paley és Greenacre parkokat erős vízzaj jellemzi, ami lehetővé teszi a látogatók elszigetelését a közeli utcák erős közlekedési zajától, így pozitív hatást gyakorol az ott tartózkodókra. (ROSSO-CAPPA-SPITZMILLER-FERRERO, 2022)

3. KÜLFÖLDI PÉLDÁK

3.1. Greenacre Park

Az egyik legelső és egyben leghíresebb zsebpark, New York belvárosában, Manhattan-ben található, 1971-ben nyitották meg, tervezője Hideo Sasaki japán építész. Alapterülete 557 m², a park vízarchitektúrájának legfontosabb eleme a hét és fél méter magas, gránit tömbökből kialakított kaszkád, melynek vize táplálja a park bejáratáig folyó patakot (TERRAPINBG, 2016). A tér belsejében tizenkét darab lepényfa (*Gleditsia triacanthos*) egyed található, a kaszkád előtti térrész téglaburkolattal, a bejáratától a kaszkád előtti pihenőig betonlapokkal fedett (említésre méltó, hogy a burkolat beépített fűtőelemeket is tartalmaz, mely hideg időben is biztosítja a látogatók komfortját). A tucat *Gleditsia* mellett is maradnak a parknak benapozott részei, ezeken a helyeken szabadon mozgatható ülőbútorokat lehet igénybe venni, illetve a parkban van egy kávézó is. Bejárata az utcaszinthez képest öt lépcsőfoknyival kiemelt térrész, pergolával fedett (GREENACRE PARK, 2024). Az ágyásokban zömében örökzöld növényeket alkalmaznak (többek közt: *Rhododendron* sp., *Azalea* sp., *Ilex crenata*, *Andromeda* sp., *Pachysandra* sp.) a parkot határoló tűzfalak borostyánnal (*Hedera helix*) borítottak, ezek mellett a tavasszal magas díszítőértékkel bíró *Magnolia stellata* egyedek. A kihelyezett dézsákban egynyári és évelő növények is díszítik a parkot. (SASAKI, 2024) A park az USA belügyminisztériuma által felkerült az amerikai Nemzeti Történeti Helyek Listájára (National Register of Historic Places), és az évek során számos díjat és elismerést kapott, mai napig az egyik legközkedveltebb zsebpark. (GREENACRE PARK, 2024)

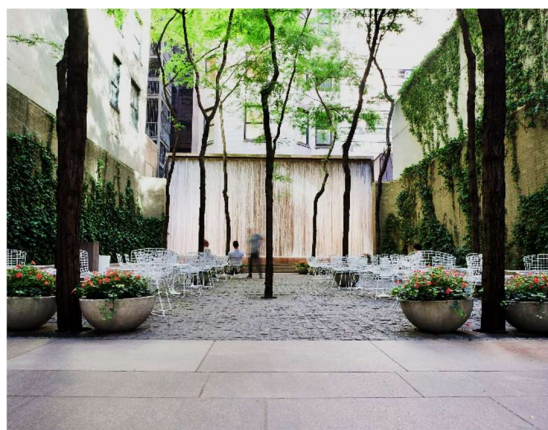
7. ábra Greenacre Park (Sasaki.com)

3.2. *Paley Park*

A csupán 400 m²-es park (Anonym, Paley Park: design with water / a case study, 2021) a Greenacre Parkhoz hasonlóan a Paley Park is a járdaszinthez képest kiemelt tér. A hagyományos parki bútorok helyett 20 db egyedi, a parkba tervezett asztal és 60 egyedi szék található. (Anonym, PALEYPARK, 2024) A park vízarchitektúrájának legfontosabb eleme egyben a park központi látványeleme is, a hat méter magas és tizenkét méter széles, esténként megvilágított kaszkád, mely a látványon kívül a víz keltette háttérzaj (~87 dB) miatt is fontos, ami kiszűri/elnyomja az utcáról beszűrődő hangokat, ezzel sokat ad hozzá a park atmoszférájához, továbbá a levegő minőségét is javítja a Lenard effektusnak köszönhetően (röviden a lezúduló víz ionizálja a körülötte lévő levegőt, ami ez által tisztább lesz és egyéb jótékony hatásai is lesznek). (Anonym, Paley Park: design with water / a case study, 2021)

A Paley Parkban tizenhét db *Gleditsia triacanthos* egyed található, lombkoronájuk együtt alkotja a park térbeli mennyezetét, mely a környező tűzfalakat hivatott eltakarni, a tűzfalakat a keleti oldalon közönséges borostyán (*Hedera helix*), a nyugati oldalon háromkaréjú vadszőlő (*Parthenocissus tricuspidata*) fedi. A parkban húsz db virágláda van elhelyezve, az ezekben ültetett növények szezonálisan változnak. (Anonym, PALEYPARK, 2024)

A parkban található egy kávézó is. A Paley Park a The Greenpark Foundation, Inc. tulajdonában van, ez a cég végzi a fenntartási munkákat is, rajtuk kívül a William S. Paley Foundation, Inc. fontos támogatója a parknak. (Anonym, PALEYPARK, 2024)

8. ábra *Paley Park* (paleypark.org)

3.3. 50th Street Commons pocket park, New York, USA

Az 50th Street Commons egy viszonylag új zsebpark, kevesebb mint tíz éves. Az MTA építette a Grand Central Madison nevű projekt részeként, amely a LIRR-járatokat a Grand Centralhoz vezeti.

A park alapterülete 2400 m², asztalokkal és székekkel, valamint egy színváltós üveg vízeséssel van berendezve. Van egy plusz funkciója is: az MTA szellőztető berendezésének része az új Grand Central Madison előcsarnok számára, de hangelnyelő anyagokat használtak, így az utcától hátrébb eső kis oázisban továbbra is nyugalom és csend honol.

Az 50th Street Commons a 48 East 50th St. alatt található, a Park és a Madison között. (Anonym, Where to find pocket parks n midtown Manhattan, N. a.)

9. ábra 50th Street Commons zsebpark (away.mta.info, Sai Mokhtari)

3.4. Berlin Wall in midtown pocket park, New York, USA

Néhány asztallal, székekkel, minimalistán berendezett park, egy kaszkád a fő látványeleme, legfontosabb látványeleme a park nyugati oldalán található hat méter magas, több tonnás darab a berlini falból.

Thierry Noir és Kiddy Citny német művészek festették 1985-ben, a falnak ez a akkor még a Waldemarstrasse mentén állt. (Allen/CBS, 2014)

10. ábra Berlin Wall in midtown pocket park (tinkmara.com)

4. ADOTTSÁGOK FELTÁRÁSA

4.1. A zsebparkok besorolása a jelenlegi OTÉK zöldinfrastruktúra kategóriák közé

Vizsgálatom során a városias zöldfelületi típusokkal hasonlítom össze a zsebparkokat. Az egyes típusok paramétereit táblázatban összegzem (lásd x.melléklet), ezt követően a zsebparkokat, mint önálló kategóriát fogom elhelyezni a meglévő, kormányrendelettel szabályozott kategóriák (8. ábra) közé összehasonlító elemzést követően, melyben a meglévő kategóriák kritériumait vetem össze a szakirodalomban foglalt, zsebparkokra vonatkozó adatokkal.

A zsebparkok a települési zöldfelületi rendszeren belül:

- elsődleges funkció szerint kondicionáló célú zöldfelületi kategóriába sorolhatóak
- tulajdonviszony szerint lehet közhasználatra bocsátott magántulajdon, vagy köztulajdon
- morfológiai besorolás szerint kompakt, avagy pontszerű felületi elemnek tekinthetőek

11. ábra Zöldinfrastruktúra kategóriák (TATAI-SZŐKE-NIEDETZKY-TEREMY-M.SZILÁGYI-BÁTHORYNÉ-BEDŐCS-GÁBOR, 2021)

4.1.1. Közpark x zsebpark

definíció: „Zöldterület területfelhasználási egységbe sorolt közterület vagy közhasználatra átadott magánterület, amely legalább 75%-ban növényzettel fedett, maximum 3%-ig beépíthető és területe legalább 1 ha.” (BARDÓCZI-et-al., 2018)

Általános paraméterek/tulajdonságok:

- **Használat módja:**

A közparkok a települési zöldinfrastruktúra legjelentősebb elemei, nagyon sokféle funkcióval rendelkeznek, szinte bármilyen életkorú látogató igényeit kiszolgálják, települési jelentőségű rekreációs szerepet töltenek be, sportolási és pihenési lehetőséget nyújtanak, kulturális rendezvényeket és/vagy intézményeknek adhatnak helyet, fontos jellemzője a közparkoknak, hogy egy egész település lakosságát szolgálja ki, nem csak lokálisan van szerepe. A zsebparkok ezzel szemben a csupán pár-száz méteres sugarú vonzáskörzetet szolgálnak ki, kevesebb funkciót látnak el, jellemzően a park közelében lakó emberek látogatják

- **Elérhetőség:**

Talán a legfontosabb tulajdonsága mind a közparkoknak, mind a zsebparkoknak az elérhetőség, hogy a látogatók közútról közvetlenül és könnyen meg tudják közelíteni (ezért kiemelten fontos az akadálymentesített útvonalak) (NIR, 2024), hisz enélkül nem tudnák megfelelően betölteni a rekreációs funkciójukat. Fontos továbbá a kellő mennyiségű, vagy a hely adottságaihoz mérten a lehető legtöbb parkolóhely kialakítása.

- **Potenciális felhasználók:**

Mindkét típus felhasználói köre nagyon változatos lehet, viszont a közparkok szélesebb ez a kör, mivel itt van sportolási, kutyasétáltatási lehetőség, ezek mellett játszótérek, a zsebparkok inkább a felnőtt látogatók igényeit szolgálják ki, rekreációs és közösségi térként funkcionálnak. Ezek a funkciók jellemzően nem részei a zsebparkoknak, az általam elemzett forrásokban bár találtam példát pl. játszótérrel rendelkező térre amit a forrás 'Pocket Park'-nak nevezett, de ezeket a példákat sokkal inkább közkertnek vagy közösségi kertnek sorolnám be, nagyban eltértek a klasszikus zsebparkoktól (pl.:Paley Park) a burkolatarchitektúrát, berendezési tárgyakat, bútort és az alkalmazott növényfajokat tekintve.

- Tulajdonviszony:
A közparkok az adott település vagy az állam tulajdonában lévő földterületek, melyek korlátlan közhasználatra vannak átadva. Zsebparkok lehetnek az adott település tulajdonában, de előfordul, hogy magánkézben van a telek, vagy az egész park, de itt is fontos feltétel a korlátlan közhasználatra átadottak.
- Alapterület:
A közparkoknak legalább egy hektáros alapterülettel kell rendelkeznie, emellett az is követelmény, hogy valamelyik tengelye mentén el kell érje a nyolcvan méteres szélességet. (NIR, 2024) Ezzel szemben a zsebparkoknál nincs alapterületre vonatkozó kritérium a szakirodalmi források szerint, alapterületük az általam vizsgált példákban 150 és 500 m² között mozog, illetve Hamdy és Plaku (2021) szerint a zsebparkoknak az utcafrontra nyíló oldalának lehetőség szerint legalább 30 m hosszúnak kell lennie.
- Legmagasabb beépíthetőség:
Közparkoknál a beépítettség mértéke legfeljebb 3 % lehet, a zsebparkoknál nem találtam erre vonatkozó szabályozást vagy jellemző értékeket, de az általam elemzett példákban a zsebparkok szélein, a tűzfalak mellett vannak vendéglátó egységek (kávézó), ezeknek mérete a park területének nagyjából 5 %-át teszi ki.
- Minimum zöldfelületi arány/biológiailag aktív felület:
Az OTÉK szerint a közparkok területének 75 %-a növényzettel fedett kell legyen, zsebparkoknál erre sincs általánosan elfogadott vagy alkalmazott norma, jellemző a 70-80%-os burkolati arány, a kihelyezett edényektől nagyban függhet a biológiailag aktív felület mérete. Lin et al. (2017) kutatásaik eredményei miatt egy 42%-os minimum lombkorona-fedettség arányt javasolnak a hősziget-hatás lehető leghatékonyabb mérséklése végett, ez az arány az általam vizsgált példákban nagyjából 80 %.
- Fenntartás módja:
A közparkoknak méretükből adódóan jellemzően vannak intenzív és extenzív fenntartású részei is, a zsebparkoknál attól függ, hogy vannak-e edényekbe telepített növények, ezek jellemzően egynyári vagy évelő fajok, melyeknél indokolt lehet az

intenzív fenntartás, sem a fák (általában Gleditsia vagy Robinia sp.), sem a falakat borító kúszó évelők, többnyire Hedera és Parthenocissus fajok nem igényelnek intenzív fenntartást.

4.1.2. Közkert x zsebpark

definíció: „Zöldterület területfelhasználási egységbe sorolt közterület vagy közhasználatra átadott magánterület, amely legalább 60%-ban növényzettel fedett, maximum 3%-ig beépíthető és területe nem haladja meg az 1 ha-t.” (BARDÓCZI-et-al., 2018)

Általános paraméterek/tulajdonságok:

- **Használat módja:**
A közkertek elsősorban rekreációs funkcióval bíró zöldfelületek, mivel méretük kisebb kell hogy legyen a közparkokénál, jellemzően ezeknek csak egy-egy részfunkcióját látják el, például szoborparkként, játszótérként, sport-/fitness parkként, pihenésre alkalmas, köztéri bútorokkal és kisarchitektúrával berendezett kertként (NIR, 2024)), ez utóbbi példa lényegében leírja a zsebparkok általános használati módját is.
- **Elérhetőség:**
A közkerteknél szintén elvárt, hogy közútról, közvetlenül és akadálymentesen (kerekeszéssel, babakocsival egyaránt) megközelíthető legyen, jellemzően a lakóhelytől sétálva is maximum 10-15 alatt, a közparkoktól főleg léptékükben térnek el, vagyis míg a közparkok az egész települést szolgáló zöldfelületi elemek, addig a közkertek lokális jelentőséggel bírnak, fontos tulajdonságuk, hogy a lakóhelyről bárki könnyedén megközelítheti, ebben a tulajdonságban megegyeznek a zsebparkokkal.
- **Potenciális felhasználók:**
Az adott közkert elsődleges funkciójától függ, de általában minden korcsoport lehet potenciális felhasználó, akár kutyatartók is, ebben eltérnek a zsebparkoktól, mivel a zsebparkok játszótér-funkcióval, sem kutyafuttatásra alkalmas területtel, így a kisgyermekes családok és a kutyatartók nem feltétlen számítanak célcsoportnak.

- Tulajdonviszony:
A földterület és a közkert tulajdonosa jellemzően az adott város, akár magánterület is lehet, viszont minden esetben fontos kritérium az, hogy korlátlan közhasználatra átadott legyen, a zsebparkokra ugyanezek a kritériumok jellemzőek.
- Alapterület:
A közkertek maximális alapterülete egy hektárban van limitálva, alsó határ ellenben nincsen, így nagyon változatos lehet a méretük, zsebparkoknál erre vonatkozó megkötés nincs, de a felső határ nagyjából 500 m².
- Legmagasabb beépíthetőség:
Közparkokhoz hasonlóan legfeljebb 3 %-os beépítettséget enged az OTÉK szövege a közkerteknél, illetve csak „*a rendeltetésszerű használatához szükséges építmény helyezhető el*” (OTÉK, 2024 (jelenleg hatályos)).
- Minimum zöldfelületi arány/biológiailag aktív felület:
Közkerteknél minimum 60% ez az arány, zsebparkoknál sokszor teljes területén burkolat van, a zöldfelületi arány a dézsás növények és a fák lombjainak méretétől függ, viszont a zsebparkokban szinte minden esetben a növényalkalmazás fontos részét képezik a parkot körbevevő épületek borostyánnal vagy vadszőlővel befuttatott falai, melyek a zsebpark „hosszának” és a tűzfal magasságától függően jelentős méretű, egybefüggő zöldfelületet hoznak létre (pl.: a Paley Parkban nagyjából 180m² területű levélfelületet képez a két tűzfalra felfutó borostyán és vadszőlő, ami a 400 m² -es alapterülethez viszonyítva jelentősnek mondható).
- Fenntartás módja:
Lehet intenzív és extenzív is, ez mind a közkerteknél, mind a zsebparkoknál az alkalmazott taxonok habitusának, növekedés gyorsaságának, vízigényének, az éghajlati viszonyok és az elérni kívánt látványtól függ (pl.: Buxus sempervirens vagy Lonicera nitida sövényt lehet formára nyírtan vagy természetes habitusával meghagyva is alkalmazni).

4.1.3. Fásított köztér x zsebpark

definíció: „Zöldterület területfelhasználási egységbe sorolt közterület vagy közhasználatra átadott magánterület, amely legalább 25%-ban növényzettel fedett közterület maximum 2% beépíthetőséggel.” (BARDÓCZI-et-al., 2018)

általános paraméterek/tulajdonságok:

- **Használat módja:**
Az előbbi kategóriákhoz képest jelentősen kisebb zöldfelületi aránnyal bírnak, ezzel együtt is tölthetnek be rekreációs funkciót, de sokszor piactérként vagy rendezvényterként szolgálnak (NIR, 2024), ez utóbbi potenciális és fontos felhasználási módja lehet a zsebparkoknak is, a már említett rekreációs funkció mellett.
- **Elérhetőség:**
Fásított közterekre is vonatkozik az a szabály, hogy lakóhelytől könnyen és rövid időn belül, közútról közvetlenül elérhetőnek kell lenniük, akár csak a közkerteknek vagy a zsebparkoknak.
- **Potenciális felhasználók:**
A tér általános vagy ideiglenes felhasználási módjától függően kikapcsolódni vágyók, árusok/vásárlók, egy adott rendezvény résztvevői, nézői stb., célcsoportja a zsebparkokéhoz hasonló.
- **Tulajdonviszony:**
Jellemzően az adott település tulajdonában lévő földterületen alakítják ki, de lehet magánterületen is, hasonlóan az eddigi kategóriákhoz.
- **Alapterület:**
A fásított köztereknél ezt nem limitálja az OTÉK, ezt az adott település beépítettségétől, a beépítés típusától, telek méretétől és tervezett funkciótól függ. Ezek a zsebparkokra is igazak, de mivel ezeket jellemzően sűrűn beépített városi környezetben létesítik, sok híres zsebpark területe kb.: 500 m².

- Legmagasabb beépíthetőség:
A kormányrendeletben 5 %-os felső határ van megszabva erre vonatkozóan, és mivel különleges nem beépítésre szánt területi kategóriába tartozik, a beépítés *„célját és fajtáját a településtervezésben, a beépítési előírásokat a helyi építési szabályzatban minden esetben meg kell határozni”* (OTÉK, 2024 (jelenleg hatályos)). Zsebparkoknál ez a szám jellemző, de nem előírt.
- Minimum zöldfelületi arány/biológiailag aktív terület:
Legkevesebb 25%-os zf-i aránnyal kell rendelkeznie, a jellemzően a fásított közterek területe nagy arányban le van burkolva, az elsődleges funkciói miatt, a zsebparkokra ez szintén jellemző.
- Fenntartás módja:
Ez lehet intenzív és extenzív, a növénykiültetésekben alkalmazott taxonoktól függően, de praktikus okból jellemző az alacsony fenntartású fajok betervezése, akár csak a zsebparkoknál.

4.1.4. Jelentős zöldfelülettel rendelkező intézmények (intézménykert) x zsebparkok

általános paraméterek/tulajdonságok:

- Használat módja:
- Roppant sokféle altípusa van ennek a kategóriának, oktatási, közigazgatási, államigazgatási, vallási és kulturális intézmények (NIR, 2024) zöldfelületei tartoznak ide.
- Elérhetőség:
Korlátozottan közhasználatra bocsátott minősíthető, hisz jellemzően az intézménynél dolgozók és az intézmény látogatói használják a kertet, éjszakára jellemzően lezárják, ekkor nem látogatható.
- Potenciális felhasználók:
Az intézmény munkatársai, diákok, látogatók, az intézmény tevékenységétől függően.

- Tulajdonviszony:
Önkormányzati vagy állami tulajdonú és üzemeltetésű (NIR, 2024) területek, korlátlanul vagy korlátozottan közhasználatra átadva, ez helyszínenként változhat.
- Alapterület:
OTÉK által nem konkrétan meghatározott, az adott intézmény épület (pl.: átriumos kialakításnál fontos) és a telek méretétől függ.
- Legmagasabb beépíthetőség:
OTÉK szerint „*a különleges beépítésre nem szánt területen épület – legfeljebb 10%-ig – a helyi építési szabályzatban megengedett beépítettséggel helyezhető el.*” (OTÉK, 2024 (jelenleg hatályos))
- Minimum zöldfelületi arány/biológiailag aktív felület:
Nincs a kormányrendelet által szabályozva, az adott intézménykert burkolatainak arányától és tervezett funkcióitól függ.
- Fenntartás módja:
Növényalkalmazástól függ, illetve a kert stílusától, vizuális szempontoktól.

4.1.5. Egyéb magánterületi zöldfelületek x zsebparkok

általános paraméterek/tulajdonságok:

- **Használat módja:**

A települési zöldfelületi rendszerben a legmagasabb arányban jelenlévő kategória. (NIR, 2024) Felhasználásának módja tulajdonostól függ, előfordulhat, hogy korlátozott közhasználatra átadják. Magántulajdon jellege miatt ezeknek a zöldfelületeknek a védelmére, fejlesztésére kevesebb eszköz áll rendelkezésre (NIR, 2024), mint az állami vagy önkormányzati zöldfelületek esetében. Ez településökológiai, települési értékvédelmi szempontokból, és a települési parkvagyon szempontjából is előnytelen lehet.

Egyes esetekben, pl.: társasháznál előfordul, hogy bár magánterületi zöldfelület a ház kertje, azt a lakók, vendégeik használják, így közösségi térként funkcionál. Ilyen helyzetekről ír a Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal által kiadott 'Zöldinfrastruktúra Füzetek 5.' című kiadvány, mely többek közt a budapesti, főleg belvárosi házak belső udvarainak megújításának és közösségi térre alakításának lehetőségeiről ír.

- **Elérhetőség:**

A terület tulajdonosától függ, általában a köz számára nem elérhetőek ezek a zöldfelületek, ez az egyik fő különbség a zsebparkokhoz képest.

- **Potenciális felhasználók:**

Elsősorban a terület tulajdonosa, annak ismerősi és családi köre.

- **Tulajdonviszony:**

Magántulajdon.

- **Alapterület:**

Nem szabályozza az OTÉK, településenként változóan a Helyi Építési Szabályzattól függ.

- **Legmagasabb beépíthetőség:**

A települési HÉSZ előírásaitól függ.

- Minimum zöldfelületi arány/biológiailag: aktív felület
A települési HÉSZ előírásaitól függhet.
- Fenntartás módja:
Lehet intenzív vagy extenzív, a tulajdonoson/tulajdonosoktól függően.

4.2. Elemzés összегzése:

- A zsebpark, mint önálló zöldfelületi kategória leginkább a pihenésre, rekreációs célokra kialakított közkertekre hasonlítanak, attól főleg alapterületük méretében, illetve a városszövetben való elhelyezkedésükben térhetnek el.
- A burkolatok általában magas arányát tekintve a fásított köztér kategóriával is van átfedés.
- Magántulajdonban lévő telken is kialakíthatóak, viszont ezzel együtt kritérium az, hogy legalább korlátozottan közhasználatra átadottak legyenek.
- Intézménykert is funkcionálhat zsebparkként, pl.: múzeum épületének belső átriuma.

	Kőzpark	Közkert	Fásított között	Magánterületi zöldfelületek	Intézménykertek	Zsebparkok
Használat módja	S, RÓ, T, RNY, K	S, RÓ, T, RNY	S, K, RNY	S, RÓ, T, K, RNY	S, RÓ, T, RNY	RÓ, T, RNY
Elérhetőség	T	T	T	K/N	T/K	T
Potenciális felhasználók	K, F, I, CS, KU	K, F, I, CS, KU	K, F, I, CS, KU	K, F, I, CS, KU	NM	K, F, I, CS, KU
Tulajdonviszony	K	K	K	M	K/M	K/M
Alapterület (m ²)	10000 +	10000 -	10000 -	NM	10000 -	500-5000
Legmagasabb beépíthetőség	3%	2%	2%	N. a.	N. a.	N. a.
Minimum zöldfelületi arány/biológiai/aktív terület	75%	60%	25%	N. a.	N. a.	N. a.
Fenntartás módja	I/E	I/E	E	I/E	I/E	I/E
rövidítések:						
Használat módja	S - sport	RÓ - rekreáció	T - társasági élet	K - kereskedelem	RNY - rendezvények	
Elérhetőség	T - teljeskörű	K - korlátozott	N - nem elérhető			
Potenciális felhasználók	K - kiskorúak	F - felnőttek	I - idősek	CS - családok	KU - kutyatartók	NM - nem meghatározható
Tulajdonviszony	K - köztulajdon	M - magántulajdon				
Fenntartás módja	I - intenzív	E - extenzív				

12. ábra Települési zöldfelületi típusok, összehasonlító táblázat (Szerző)

5. HAZAI PÉLDÁK

5.1. Hagyományos zsebparkok:

5.1.1. Szentágotthai János tér

Ez a park Budapest IX. kerületében, Ferencvárosban, a Thaly Kálmán utcában található. A park alapterülete 1000 m² (Google Earth Pro segítségével végzett mérés), Észak-keleti és Észak-nyugati oldalról lakóépületek homlokzatai, Dél-nyugati oldalról tűzfal határolja a parkot. Az utca túloldalán, a parkkal szemben van a Semmelweis egyetem Elméleti Orvostudományi központjának könyvtára, illetve a Leövey Klára Gimnázium is érkezhettek látogatók.

A park két fő részből áll, ezeket a park „mögötti” egyik házhoz vezető út választja el, a Dél-nyugati részen van több nagyobb, térkővel burkolt teresedés, ezeken padok vannak kihelyezve, köztéri hulladékgyűjtők vannak kihelyezve. Észak-keleti részen egybefüggő gyepfelület van, központi elemei Szentágotthai János és Santiago Ramón y Cajal professzorok szobrai, ezekhez beton tipegővel burkolt út vezet, e mellett van egy beton pad.

A tér növényalkalmazás meglehetősen átlagos, kevés taxont alkalmaz, szélein Ligustrum sövényeket telepítettek, az Észak-keleti térrészben, az pad és a szobrok mellett Taxus sp. egyedek vannak, a Ligustrum sövény mellé Fraxinus excelsior fajtákat ültettek, a Dél-nyugati részen az ülőhelyeket Forsythia cserjék takarják az utcafront felőli oldalon, a park mögötti homlokzatokat Populus nigra 'Italica' egyedek takarják, a tűzfal melletti út mentén Tilia és Platanus egyedek is vannak.

13. ábra Szentágotthai János tér (Google Earth Pro)

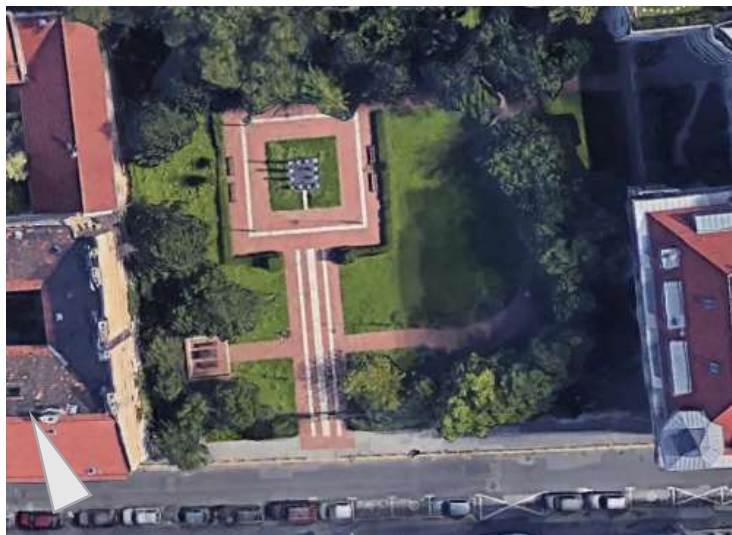
5.1.2. Salkaházi Sára park

Ez a park is Budapesten IX. kerületében található, a Thaly Kálmán utcát keresztező Tűzoltó utcában. Alapterülete 1600 m².(Google Earth Pro segítségével végzett mérés)

A tér formavilága letisztult, központi látványeleme az Angyal István mártír emlékére állított szoborcsoport, körülötte téglaburkolat van, ezek szélein padok vannak kihelyezve. A parkba az utak is ugyan ezzel a típusú télgával vannak leburkolva.

Az utakat alacsony cserjék vagy évelők szegélyezik (pl.: *Hemerocallis* sp., *Yucca* sp., *Juniperus squamata* 'Blue Carpet', *Geranium macrorhizum*), az utcafronton lévő kerítés mellett *Viburnum rhytidophyllum* és *Berberis julianae* egyedek, a Nyugati tűzfal mellett *Fraxinus ornus* egyedek találhatóak, keleti oldalon, az út mellé telepített térrács mögött *Corylus colurna* egyedek vannak.

Ülőhelyek az út mentén, a park Észak-keleti és Észak-nyugati sarkaiban és a szoborcsoport körül vannak kialakítva, illetve Dél-nyugati oldalon van egy nagyobb teresedés, ebben két pad és egy asztal kapott helyet, két oldalról alacsony téglafallal van körbevéve.

14. ábra Salkaházi Sára park (Google Earth Pro)

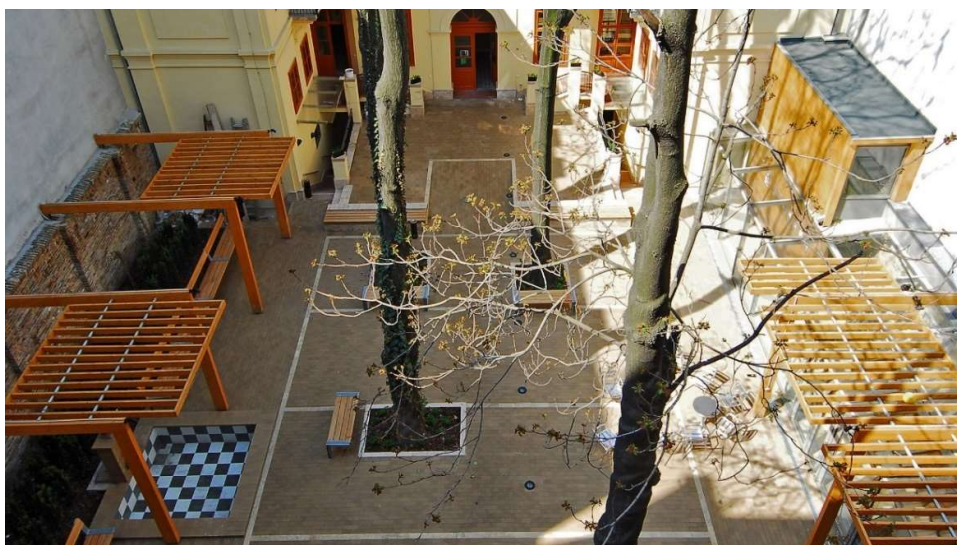
5.2. Zsebpark definíciójának általában megfelelő, de nem közhasználatra bocsájtott kertekre példák:

5.1.1. Rajk László szakkollégium belső kertje

A kollégium Budapest VIII. kerületében, Józsefvárosban található. Az utca felől egy kis fogadótér található, innen akadálymentesítetten megközelíthető az udvar. A téren fém-fa szerkezetű padokkal van berendezve, emellett elhelyezésre került egy 15 kerékpár befogadására alkalmas kerékpártároló, valamint több szemeteskuka is van a kert tisztaságának megőrzése végett.

Az udvar változó méretű klinker és mészkőlap burkolattal fedett, a burkolatok tömör beton alapra épültek. (Anonym, Rajk László szakkollégium / Lépték terv, N. a.) (Anonym, Rajk László szakkollégium / Lépték terv, N. a.)

A kertben *Taxus baccata* fajokból kialakított sövény került telepítésre, esztétikai szerepe mellett kis privát terek létrehozásában is szerepe van, ezek mellett fontos szempont volt tervezésnél a négy nagy fa megőrzése, integrálása. (Anonym, Rajk László szakkollégium / Lépték terv, N. a.)

15. ábra Rajk László kollégium belső kertje (leptek.hu)

5.1.2. *Lőrinc Pap tér 3., belső udvar*

A VIII. kerületben található, kerekén 130 éves épület 86 m² -es belső udvarán alakították ki ezt a kis közösségi teret, melyet két oldalról téglafalak és az épület homlokzatai határolnak. (BÁTHORYNÉ, 2019)

Közepén egy faburkolat kapott helyet, mely egyszerre funkcionál burkolatként, ülőfelületként, világítótestként és növénytartóként. A fafelület részben burkolat, részben pad, részben világítótest (az esténként díszkivilágításhoz), részben növénytartó. A ház szeméttárolói egy paravánban kaptak helyet. A régi burkolat egyes elemeit is meghagyták, ezekkel alakították ki a burkolatmintát. (BÁTHORYNÉ, 2019)

A zöldfelület területe 15 m², benne hortenziák, árnyékliliomok, pajzsikák és egy nyírfa (*Betula* sp.) található, a kukákat elrejtő paravánra borostyán fut fel. (BÁTHORYNÉ, 2019)

16. ábra Lőrinc Pap tér 3., belső udvar (Zöldinfrastruktúra füzetek 5.)

6. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Beépítés jellege miatt Budapest belvárosában (és akár más európai nagyvárosokban) is megoldás lehetne a foghíjtelkek beépítésén kívül a belső udvarok megnyitása zsebparkok létesítésére, a lakóközösséggel való megegyezés és ellenszolgáltatás biztosítása után (például az így kialakított zsebpark területén lehet vendéglátó egységeket létesíteni, a belső udvar méretei ezt megengedik, ennek bevételeiből részesülhetne a ház lakóközössége, úgy, ahogy sok bérház és panelház földszintjén működő különböző boltok, éttermek stb. bevételeiből részesülnek ezek a házak), ez nagy arányban javíthatná Budapest belvárosában a levegő minőségét, és az ott lakók mentális egészségét, életminőségét.

7. ÖSSZEGZÉS

A zsebparkok jelentős társadalmi, ökológiai haszonnal bírnak, Budapesten és más Magyarországi városokban, ahol a belvárosi területeken jellemző a zárt sorú beépítettség, és/vagy nincs megfelelő hely újabb zöldfelületek kialakítására, közhasználatra teljesen vagy korlátozottan átadott belső udvarok, foghíjtelkeken létesített zsebparkok építése praktikus lehet a városi zöldfelületek maximalizálásában, városi hősziget-hatás minimalizálásában és a használaton kívüli telkek hasznosításában a köz javára, a települési parkvagyon növelésében és a biológiai aktivitás érték maximalizálásában.

Ehhez érdemes volna létrehozni egy önálló 'Zsebpark' kategóriát az OTÉK-ban átminősítése zsebparkká, egységesítés (zöldfelület, burkolatok aránya, kisarchitektúrák jellege, zöldfelületi index, légtérarány, levélfelületi index alapján).

Zsebparkok létesítése illeszkedne Budapesten a Radó tervhez, a Budapesti Klímastratégiához, országos szinten a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához, stb,

8. IRODALOMJEGYZÉK

Allen/CBS. (2014. november 5). *Jessica Allen: Midtown Manhattan's 5 Best Pocket Parks*. Forrás: cbsnews.com: <https://www.cbsnews.com/newyork/news/midtown-manhattans-5-best-pocket-parks/>

Anonym. (2021. január 15). *Paley Park: design with water / a case study*. Forrás: [watercubedesign.it: https://www.watercubedesign.it/paley-park/](https://www.watercubedesign.it/paley-park/)

- Anonym. (2024). *PALEYPARK*. Forrás: paleypark.org: <https://www.paleypark.org>
- Anonym. (N. a.). *Rajk László szakkollégium / Lépték terv*. Forrás: leptek.hu: <https://leptek.hu/project/55>
- Anonym. (N. a.). *Where to find pocket parks in midtown Manhattan*. Forrás: away.mta.info: <https://away.mta.info/articles/guide-to-pocket-parks-in-midtown-manhattan/>
- ARMATO. (2017. Szeptember 6). *Francesco Armato: Pocket Park: Urban Pocket Design*. Forrás: flore.unifi.it: <https://flore.unifi.it/retrieve/e398c37c-45da-179a-e053-3705fe0a4cff/Armato%20Francesco%20%20Pocket%20Park%20Product%20Urban%20design%20%20The%20Design%20Journal%20.pdf>
- BARDÓCZI-et-al. (2018). Bardóczi Sándor, Stefanics Beáta, Szakács Barnabás, Turcsányi Katalin: Városi fák és közművek kapcsolata, tervezési útmutató. Budapest, Pest, Magyarország.
- BÁTHORYNÉ, N. (2019). Báthoryné Nagy Ildikó Réka PhD: Zöldinfrastruktúra füzetek 5.: Belvárosi belső udvarok megújítása. Budapest, Pest, Magyarország.
- BLAKE. (dátum nélkül.). Allison Blake: Pocket Parks.
- BRAVI-et-al. (2020. December). *Eleonora Bravi, Antonio Lauria, Mirko Romagnoli, Luigi Vessella: The Pocket Park System as a Regeneration Strategy for the Historic City*. Forrás: researchgate.net: https://www.researchgate.net/publication/346604701_The_Pocket_Park_System_as_a_Regeneration_Strategy_for_the_Historic_City
- CSIBI-et-al. (2016). Csibi Katalin, Dezsényi Péter, Fári Miklós Gábor, Koroknai Judit, Pataky Rita, Szentkirályi-Tóth Ferenc: Zöldinfrastruktúra füzetek 2.: Zöldhomlokzatok, függőleges zöldfelületek tervezésének, kivitelezésének műszaki és kertészeti útmutatója. Budapest, Pest, Magyarország.
- FARACI. (1967). *Piero Faraci: Vest Pocket Parks*. Chicago, USA: American Society of Planning Officials.
- GREENACRE PARK. (2024). Forrás: greenacrepark.org: <https://greenacrepark.org/about/>
- HAMDY-PLAKU. (2021). *Mennatallah Hamdy, Roven Plaku: Pocket Parks: Urban Living Rooms for Urban Regeneration*. Forrás: researchgate.net: https://www.researchgate.net/publication/351584547_Pocket_Parks_Urban_Living_Rooms_for_Urban_Regeneration
- LABUZ. (2019). *Rita Labuz: Pocket Park - A New Type of Green Public Space in Krakow (Poland)*. Forrás: iopscience.org: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/471/11/112018>
- LIN-et-al. (2017. December). *Pingying Lin-Stephen Siu Yu Lau-Hao Qin-Zhonghua Gou: Effects of urban planning indicators on urban heat island: a case study of pocket parks in high-rise high-density environment*. Forrás: sciencedirect.com: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0169204617302554>
- MURALIDHARAN. (2022. Október 11). *Malavika Muralidharan: Pocket Parks in Concrete Jungles*. Forrás: urbandesignlab.in: <https://urbandesignlab.in/pocket-parks-in-concrete-jungles/>
- NAGHIBI-et-al. (2021. Szeptember.). *Maryam Naghibi, Moshen Faizi, Ahmad Ekhlassi: Design possibilities of leftover spaces as a pocket park in relation to planting enclosure*. Forrás:

- sciencedirect.com:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1618866721003009>
- NIR. (2024). *Báthoryné Dr. Nagy Ildikó Réka: Bevezetés a zöldfelületgazdálkodás világába: Alapfogalmak.*
- NORDH-ØSTBY. (2013). *Helena Nordh, Kjersti Østby: Pocket parks for people – A study of park design and use.* Forrás: sciencedirect.com:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1618866712001173>
- OTÉK. (2024 (jelenleg hatályos)). *Wolters Kluwer: 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről.* Forrás: net.jogtar.hu:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700253.kor>
- PESCHARDT. (2014. május). *Karin Kragtig Peschardt: Health Promoting Pocket Parks in a Landscape Architectural Perspective.* Forrás: researchgate.net:
https://www.researchgate.net/profile/Karin-Peschardt/publication/268814072_Health_Promoting_Pocket_Parks_in_a_Landscape_Architectural_Perspective/links/547846220cf2a961e484e082/Health-Promoting-Pocket-Parks-in-a-Landscape-Architectural-Perspective.pdf
- ROSSO-CAPPA-SPITZMILLER-FERRERO. (2022. Április). *Federica Rosso, Francesco Cappa, Rebecca Spitzmiller, Marco Ferrero: Pocket parks towards more sustainable cities. Architectural, environmental, managerial and legal considerations towards an integrated framework: A case study in the Mediterranean region.* Forrás: sciencedirect.com:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2667010021003760>
- SASAKI. (2024). *Greenacre Park.* Forrás: sasaki.com: <https://www.sasaki.com/projects/greenacre-park/>
- SINOUE. (2013. Szeptember). *Maria Sinou: Parameters contributing to the design of a successful urban pocket park.* Forrás: researchgate.net:
https://www.researchgate.net/publication/260862210_Parameters_contributing_to_the_design_of_a_successful_urban_pocket_park
- TATAI-SZŐKE-NIEDETZKY-TEREMY-M.SZILÁGYI-BÁTHORYNÉ-BEDŐCS-GÁBOR. (2021). *Tatai Zsombor, Szőke Balázs, Niedetzky Andrea, Teremy Viktória, Dr. M. Szilágyi Kinga, Báthoryné Dr. Nagy Ildikó Réka, Bedőcs Bernadett, Gábor Péter PhD: Radó Dezső Terv, Budapest Zöldinfrastuktúra Fejlesztési és Fenntartási Akcióterv. Budapest, Pest, Magyarország.*
- TERRAPINBG. (2016). *Lilli Fisher: GREENACRE PARK.* Forrás: terrapinbg.com:
<https://www.terrabinbrightgreen.com/wp-content/uploads/2015/11/Greenacre-Park-Fall16.pdf>
- WHITEARKITEKTER. (2015). *White Arkitekter: Pocket Park & Pallis.* Forrás: whitearkitekter.com:
<https://whitearkitekter.com/project/pocket-park-pallis/>

9. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra A Paley park látványa és vázlatos funkciósmája (forrás: watercubedesign.it)	6
2. ábra A Paley park méretei (forrás: watercubedesign.it)	8
3. ábra Zöldfelületek hőmérséklet-csökkentő hatása Budapesten(Csizmadia 2018).....	11
4. ábra Budapest zöldfelület intenzitás térképe (Báthoryné et al, 2019)	12
5. ábra Budapest hőtérképe 2016. 08. 31-én (Báthoryné et al., 2019)	12
6. ábra Budapesten az 1 főre jutó zöldterület nagysága lakóterületen városrendezési körzetekre számolva (Báthoryné et al., 2019)	12
7. ábra Greennacre Park (Sasaki.com)	14
8. ábra Paley Park (paleypark.org).....	15
9. ábra 50th Street Commons zsebpark (away.mta.info , Sai Mokhtari).....	16
10. ábra Berlin Wall in midtown pocket park (tinkmara.com)	17
11. ábra Zöldinfrastruktúra kategóriák (TATAI-SZŐKE-NIEDETZKY-TEREMY-M.SZILÁGYI-BÁTHORYNÉ-BEDŐCS-GÁBOR, 2021).....	18
12. ábra Települési zöldfelületi típusok, összehasonlító táblázat (Szerző).....	28
13. ábra Szentágothai János tér (Google Earth Pro)	29
14. ábra a Szentágothai park felülnézete	29
15. ábra Rajk László kollégium belső kertje (leptek.hu).....	31
16. ábra Lőrinc Pap tér 3., belső udvar (Zöldinfrastruktúra füzetek 5.).....	32

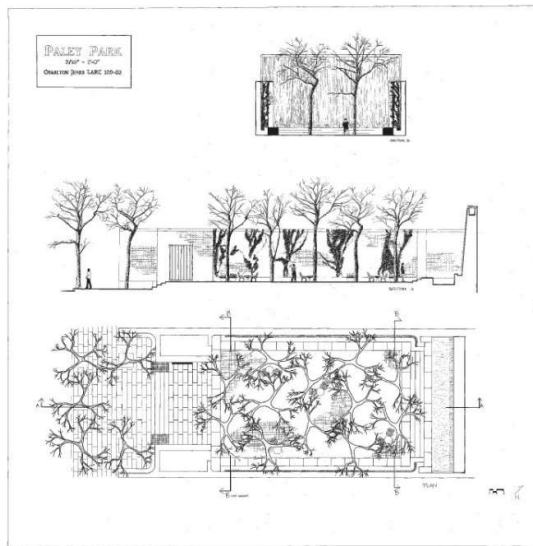
10. MELLÉKLETEK

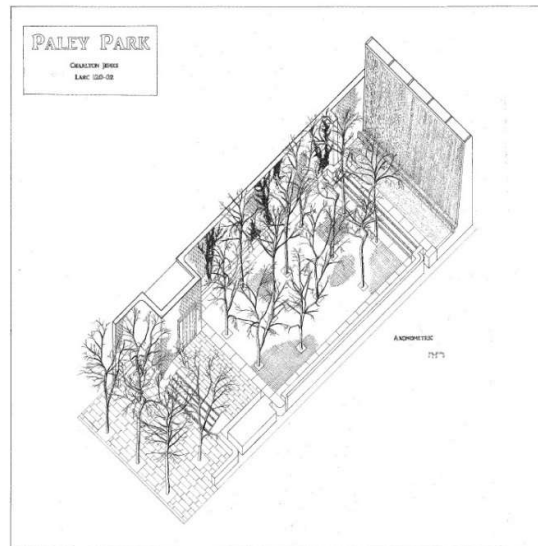
1. melléklet Greenacre Park látványa a park bejáratától (Charles A Birnbaum, 2023)

2. melléklet Kaszkád a Greenacre Parkban (Charles A. Birnbaum, 2023)

3. melléklet A Paley Park hosszanti és keresztirányú metszetei, és axonometrikus rajza (Anonym, Paley Park: design with water / a case study, 2021)

4. melléklet Bútorok a Salkaházy Sára parkban (saját kép)

5. melléklet Emlékmű a Salkaházy Sára parkban (saját kép)

5. melléklet A Szentágothai János tér (saját kép)

6.. melléklet A Szentágothai tér burkolata és egy jellemző pad (saját kép)

HALLGATÓI NYILATKOZAT

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és
eredetiségéről

A hallgató neve:

PINTÉR GERGŐ

A Hallgató Neptun kódja:

C71TFW

A dolgozat címe:

ZSEBPARKOK MAGYARORSZÁGON

A megjelenés éve:

2024

A konzulens intézetének neve:

TERVEZÉSI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS DÍSKERTÉSZETI INTÉZET

A konzulens tanszékének a neve:

KERT- ÉS SZABADTÉRTTERVEZÉSI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott
záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi
alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen
megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a
záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását
engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás
felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori
szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-
és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a
megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. év 11. hó 12. nap

Pintér Gergő

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

KONZULENSI NYILATKOZAT

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Pintér Gergő (név) (hallgató Neptun azonosítója: C71TFW)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2024. év november hó 10. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő alá húzandó.

³ A megfelelő alá húzandó.